

Latvijas Republikas tiesībsargs

Baznīcas iela 25, Rīga, LV-1010, tālr.: 67686768, e-pasts: tiesibsargs@tiesibsargs.lv, www.tiesibsargs.lv

Rīgā

06.05.2026. Nr. 1-8/15

**Latvijas Republikas Saeimas
Cilvēktiesību un sabiedrisko lietu komisijai**
cilvektiesibu.komisija@saeima.lv

**Par ārstniecības personu tiesībām
veikt nepilngadīgo pacientu pārmeklēšanu**

Bērnu klīniskā universitātes slimnīca (turpmāk - BKUS) vērsās Tiesībsarga birojā (reģistrēts 13.04.2026. ar Nr. 1179) ar lūgumu sniegt viedokli par ārstniecības personu tiesībām veikt pacientu pārmeklēšanu BKUS Neatliekamās medicīnas centrā, lai identificētu aizliegtus priekšmetus, narkotiskās vai psihotropās vielas, kā arī medikamentus, kuru nekontrolēta lietošana var radīt būtisku apdraudējumu paša pacienta, darbinieku un apkārtējo personu drošībai.

[1] Latvijas tiesiskais regulējums nosaka plašu bērna tiesību aizsardzības subjektu loku, kuru pienākums ir nodrošināt bērna tiesību un interešu ievērošanu. Šo subjektu vidū ir arī veselības aprūpes iestādes.¹ Bērnu tiesību aizsardzības likums paredz vispārēju pienākumu nodrošināt bērna drošību. Likuma 4. panta 5. punktā noteikts, ka bērna tiesības aizsargājamas tā, lai tiktu nodrošināta bērna drošība, kā arī maksimāli aizsargāta viņa dzīvība un veselība. Savukārt likuma 48. pants paredz bērna aizsardzību no smēķēšanas, alkoholisko dzērienu un enerģijas dzērienu ietekmes, bet 49. pants – bērna aizsardzību no narkotisko, psihotropo, toksisko un citu apreibinošu vielu lietošanas. Iestāžu, kurās uzturas bērni, tostarp veselības aprūpes iestāžu, vadītāji un darbinieki ir atbildīgi par bērna dzīvības un veselības aizsardzību, par bērna drošības nodrošināšanu, kvalificētu pakalpojumu sniegšanu un citu bērna tiesību ievērošanu.²

Vienlaikus Bērnu tiesību aizsardzības likuma 21. pants skaidri paredz, ka bērna tiesību īstenošanu viņa paša drošības un aizsardzības interesēs var pakļaut tādiem ierobežojumiem, kas noteikti ar

---

¹ Bērnu tiesību aizsardzības likuma 5. panta pirmās daļas 2. punkts.

² Bērnu tiesību aizsardzības likuma 72. panta pirmā daļa.

likumu un ir nepieciešami nacionālās drošības, sabiedriskās kārtības, iedzīvotāju tikumības un veselības aizsardzībai, kā arī citu personu tiesību un brīvību aizsardzībai.

[2] Normatīvie akti šobrīd paredz citu institūciju tiesības pārbaudīt bērna mantas vai pārmeklēt bērnu. Izglītības likums³ piešķir tiesības izglītības iestādes vadītājam vai viņa pilnvarotajai personai Ministru kabineta noteiktajā kārtībā pārmeklēt bērna personīgās mantas. Savukārt saskaņā ar Bērnu tiesību aizsardzības likuma 40. pantu, ja bērnu aprūpes iestādes vadītājam, sociālās korekcijas izglītības iestādes vadītājam, sociālās rehabilitācijas iestādes vadītājam, internātskolas direktoram, aizbildnim vai audžuģimenei ir pamatotas aizdomas, ka bērnam ir alkohols, narkotiskās, psihotropās vai toksiskās vielas vai to lietošanai nepieciešamās ierīces, kā arī priekšmeti un vielas, kas var apdraudēt paša bērna vai citu personu dzīvību vai veselību, bērnu drīkst pārmeklēt. Panta otrā daļa paredz, ka tādos pašos apstākļos drīkst pārbaudīt bērnam adresēto korespondenci vai sūtījumu.

[3] No minētā izriet, ka ārstniecības iestādēm ir pienākums nodrošināt bērna drošību, tostarp aizsargāt bērna dzīvību un veselību, kā arī novērst apdraudējumu citām personām. Vienlaikus pašreizējais tiesiskais regulējums neparedz pietiekami skaidru tiesisko pamatu ārstniecības personu rīcībai situācijās, kad pastāv pamatotas aizdomas, ka bērna rīcībā varētu atrasties aizliegtas vielas, bīstami priekšmeti vai citas vielas, priekšmeti vai ierīces, kas var apdraudēt paša bērna vai citu personu dzīvību un veselību, īpaši gadījumos, kad bērns atrodas paaugstināta riska stāvoklī, piemēram, akūtas intoksikācijas, paškaitējuma riska vai agresīvas uzvedības dēļ.

Līdz ar to konstatējams tiesiskā regulējuma robs, kas praksē var liegt ārstniecības iestādēm pilnvērtīgi izpildīt tām noteikto pienākumu nodrošināt drošu vidi. Situācija, kad likums uzliek pienākumu (aizsargāt bērnu), bet nedod konkrētas pilnvaras tā izpildei (pārmeklēt pacientu vai viņa mantas, ja ir pamatotas šaubas par bērna drošību), veido tiesību robu.

[4] Saskaņā ar Administratīvā procesa likuma 17. panta otro daļu, ja iestāde vai tiesa konstatē tiesību sistēmā nepilnību, tā var šo nepilnību novērst, arī lietojot analogijas metodi, tas ir, sistēmiski analizējot līdzīgu gadījumu tiesisko regulējumu un šīs analīzes rezultātā konstatētos tiesību principus piemērojot konkrētajā gadījumā. Taču minētā likuma norma nosaka arī, ka ar analogiju nedrīkst pamatot tādu administratīvo aktu vai iestādes faktisko rīcību, kura ierobežotu adresāta cilvēktiesības. Lēmums par bērna pārmeklēšanu vai pati pārmeklēšanas darbība ir iestādes faktiskā rīcība, kas būtiski ierobežo bērna tiesības uz privātās dzīves neaizskaramību. Tādēļ ārstniecības

---

³ Izglītības likuma 30. panta 3⁷. daļa.

iestāde nevar, atsaucoties uz analogiju ar Bērnu tiesību aizsardzības likuma 40. pantā minētajām aprūpes iestādēm, patvaļīgi paplašināt savas pilnvaras un veikt bērna pārmeklēšanu. Pamattiesību ierobežojums ir pieļaujams tikai tad, ja tas ir ne vien samērīgs un nepieciešams demokrātiskā sabiedrībā, bet arī leģitīms, proti, paredzēts likumā.⁴

Ievērojot minēto un pamatojoties uz Bērnu tiesību aizsardzības likuma 65.² panta 3. punktā noteikto kompetenci iesniegt priekšlikumus, kas veicina bērnu tiesību ievērošanu, aicinu papildināt Bērnu tiesību aizsardzības likuma 40. pantu, paredzot, ka arī psihiatriskās ārstniecības iestāžu/nodaļu un neatliekamās medicīnas nodaļu darbiniekiem ir tiesības pārmeklēt bērnu, ja pastāv pamatotas aizdomas, ka bērna rīcībā ir alkohols, narkotiskās, psihotropās vai toksiskās vielas, šo vielu lietošanai paredzētas ierīces, kā arī priekšmeti vai vielas, kas var apdraudēt paša bērna vai citu personu dzīvību vai veselību.

Ar cieņu
tiesībsardze

Karina Palkova

---

⁴ K. Balodis (2015). Pamattiesību ierobežojuma konstitucionalitātes izvērtēšana Satversmes tiesas praksē. Publicēts Satversmes tiesas mājaslapā: <https://www.satv.tiesa.gov.lv/runas-un-raksti/pamattiesibu-ierobezojuma-konstitucionalitates-izvertesana-satversmes-tiesas-prakse/>